

OPIEKA BLISKO DOMU

czyli

CENTRA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Psychiatria w Polsce od wielu lat zmienia się i ewoluuje. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego została uchwalona w 1994 r. Zastąpiła ona instrukcję z dnia 10 grudnia 1952 r. nr 120/52 Ministra Zdrowia w sprawie przyjmowania i wypisywania chorych ze szpitali psychiatrycznych.

W 2006 r. w szpitalach psychiatrycznych rozpoczęli działania Rzecznicy Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, którzy poprzez możliwość bezpośredniego kontaktu z pacjentami na oddziałach udzielają im pomocy i wsparcia.

Kolejnym przełomem było wpisanie w 2008 r. do ustawy o ochronie zdrowia psychicznego Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, którego I edycja była realizowana w latach 2011–2015. II edycja NPOZP na lata 2017–2022 została przyjęta w 2017 r., w którym to również wpisano do ustawy o ochronie zdrowia psychicznego program pilotażowy w centrach zdrowia psychicznego. Program ten wystartował w 2018 r.

Mając na względzie, że środowiskowy model psychiatrycznej opieki zdrowotnej, który obecnie jest testowany w centrach zdrowia psychicznego stanowi nowe rozwiązanie, Rzecznik Praw Pacjenta postanowił przybliżyć funkcjonowanie tego programu.

PILOTAŻ CENTRÓW ZDROWIA PSYCHICZNEGO – CO TO TAKIEGO?

Pilotaż centrów zdrowia psychicznego stanowi realizację Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Polega on na przeniesieniu ciężaru opieki psychiatrycznej z zamkniętego szpitala psychiatrycznego (tzw. modelu izolacyjnego) do środowiska lokalnego. Pilotaż jest finansowany przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Prawidłową jego realizację nadzoruje i koordynuje Minister Zdrowia przy pomocy Biura ds. Pilotażu. Program pilotażowy jest realizowany od 1 lipca 2018 r., a jego zakończenie nie może nastąpić później niż do 30 czerwca 2021 r. Biorą w nim udział podmioty lecznicze zlokalizowane na terenie kraju, wytypowane przez Ministra Zdrowia. Nie wszystkie centra rozpoczęły swoją działalność z dniem wejścia w życie pilotażu. Część z nich sukcesywnie rozpoczęła swoją działalność i przystępowało do realizacji po spełnieniu określonych warunków działania centrum.

Centra zdrowia psychicznego są odpowiedzialne za udzielanie wszystkim potrzebującym ze swojego regionu kompleksowej pomocy psychiatrycznej, w warunkach stacjonarnych (psychiatrycznych, w miejscu udzielania pomocy doraźnej); dziennych psychiatrycznych (oddział ogólny całodobowy), ambulatoryjnych (porada lekarska, porada psychologiczna, sesja psychoterapii, wizyta domowa) oraz leczenia środowiskowego (domowego), w ramach której pacjent będzie mógł uzyskać poradę lekarza i psychologa, wizytę terapeuty środowiskowego czy sesję psychoterapii.

Bieżące informacje dotyczące pilotażu centrów zdrowia psychicznego można uzyskać również na stronie internetowej Ministerstwa Zdrowia (<https://www.gov.pl/web/zdrowie>), Biura ds. Pilotażu Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego (<https://czp.org.pl/>) oraz na stronie Rzecznika Praw Pacjenta (<http://www.rpp.gov.pl/>).

Gdy pacjent potrzebuje pilnej pomocy, powinna ona zostać mu udzielona w ciągu 72 godzin. Jeśli będzie szukał wsparcia w kryzysie psychicznym i zgłosi się do centrum zdrowia psychicznego w dzielnicy, w której mieszka, nikt nie będzie mógł go odesłać. Centra mają obejmować społeczność od 50 do 200 tys. mieszkańców, czyli np. ludność powiatu lub dzielnicy dużego miasta.

Zmiana sposobu realizacji opieki psychiatrycznej ma przeciwdziałać stygmatyzacji osób w kryzysie psychicznym oraz pomóc w uzyskaniu przez pacjenta kompleksowego wsparcia np. blisko miejsca zamieszkania, szkoły, miejsca pracy. Celem nadrzędnym jest przywracanie osoby będącej w kryzysie psychicznym lub po jego przejściu do normalnego funkcjonowania w środowisku społecznym za pomocą zróżnicowanych i dostępnych form leczniczo-terapeutycznych, które zostaną indywidualnie dobrane do potrzeb każdej potrzebującej osoby.

Akty prawne dotyczące problematyki centrów zdrowia psychicznego:

- ✓ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022.
- ✓ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego.
- ✓ Zarządzenie nr 55/2018/DSOZ Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 22 czerwca 2018 r. w sprawie umów o realizację programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego.

CENTRA ZDROWIA PSYCHICZNEGO W ŻYCIU CODZIENNYM PACJENTA – CZYLI CO SIĘ ZMIENI?

Pilotaż centrów zdrowia psychicznego to pionierski program, którego celem jest wprowadzenie leczenia psychiatrycznego na nowe tory, a przede wszystkim poprawa procesu leczniczego i komfortu pacjentów doświadczających kryzysów psychicznych. Poniżej kilka przykładowych historii osób, które zwróciły się do centrum zdrowia psychicznego (CZP):

Adam mieszka i studiuje w jednym z miast w centralnej Polsce. Od jakiegoś czasu czuje się coraz gorzej. Jest apatyczny, ma zaburzenia nastroju, brakuje mu motywacji do nauki. Dodatkowo zauważył, że coraz bardziej zaniedbuje zarówno sprawy studenckie jak i swój wygląd zewnętrzny. Adam miał już kiedyś epizod schizofreniczny. Postanowił więc udać się po pomoc do przyszpitalnej poradni zdrowia psychicznego, z pomocy której już kiedyś korzystał. Adam dowiedział się, że placówka ta przystąpiła do pilotażowego programu centrów zdrowia psychicznego. Na stronie internetowej Rzecznika Praw Pacjenta przeczytał, że centra zdrowia psychicznego będą odpowiedzialne za udzielanie kompleksowej opieki psychiatrycznej wszystkim potrzebującym ze swojego rejonu. Centra mają zapewnić swoim pacjentom kompleksową opiekę psychiatryczną, składającą się z różnych form wsparcia, czyli oddział ogólny, leczenie ambulatoryjne (poradnię zdrowia psychicznego), leczenie środowiskowe (domowe) a także oddział dzienny i pomoc w sytuacjach kryzysowych (pomoc doraźną).

Łucja mieszka w jednym z miast aglomeracji śląskiej. Już od wielu lat choruje na zaburzenia afektywne dwubiegunowe. Czując, że jej stan psychiczny się pogarsza, udała się do centrum zdrowia psychicznego. Na miejscu, po dopełnieniu formalności została skierowana do koordynatora opieki. Pracownica centrum, która ją przyjmowała wyjaśniła Łucji, że koordynator opieki to osoba, która w centrach zdrowia psychicznego została powołana do zapewnienia właściwych świadczeń opieki zdrowotnej zgodnych z planem terapii oraz dostarczania osobom potrzebującym pomocy, informacji o przysługujących świadczeniach opieki zdrowotnej w ramach centrum. Ponadto koordynator to specjalista (np. lekarz, pielęgniarka psychiatryczna, psycholog, terapeuta środowiskowy, absolwent kierunku zdrowie publiczne), który w pierwszej kolejności po dokonaniu oceny potrzeb osoby zgłaszającej się do centrum ustali wstępny plan pomocy i termin jej udzielenia.

Koordynator opieki to specjalista, którego zadaniem jest dostarczenie pacjentom niezbędnych informacji w ramach Centrum.

Paweł mieszka w małej wiosce niedaleko Lublina, Ola mieszka w Lublinie. Oboje od kilku dni mają podobne problemy: słyszą głosy w głowie, są senni, nic ich nie cieszy. Zarówno Paweł jak i Ola martwią się, że może to być nawrót choroby psychicznej, na którą kiedyś cierpieli. Oboje postanowili więc działać. W tym celu udali się do jednego ze szpitali w Lublinie, który należy do centrum zdrowia psychicznego. Paweł dowiedział się, że swym obszarem działania nie obejmuje ono jego miejscowości. Na miejscu wyjaśniono mu, że pomimo tego, iż jego miejsce zamieszkania znajduje się poza obszarem działania CZP może skorzystać z pomocy. Musi jednak poczekać, ponieważ **priorytetem jest udzielenie pomocy mieszkańcom rejonu objętego działaniem centrum**. Dlatego też pacjenci spoza centrum mogą być przyjmowani, ale według zasad ogólnych, czyli po uprzednim umówieniu się na wizytę u specjalisty. W CZP funkcjonuje system kolejkowy dlatego Pawłowi, ustalono termin wizyty u lekarza psychiatry za tydzień. Ola jako mieszkanka obszaru działania CZP została przyjęta przez lekarza tego samego dnia, w którym się zgłosiła.

Niezależnie od tego czy jesteśmy mieszkańcami obszaru CZP czy też nie, możemy w nim uzyskać pomoc. Różny będzie tylko czas oczekiwania.

Anna mieszka na warszawskim Wilanowie. Od kilku tygodni nie radzi sobie w pracy i w domu. Nie może się na niczym skoncentrować, ma trudności z podejmowaniem decyzji, brakuje jej siły, nie ma apetytu i nie może spać. Ze strony internetowej Rzecznika Praw Pacjenta dowiedziała się, że mieszka

w dzielnicy, która należy do centrum zdrowia psychicznego i za radą matki postanowiła się tam udać. Nie wiedziała, czy powinna zadzwonić i umówić się na wizytę czy może poprosić o pomoc bez wcześniejszego umawiania się. Ostatecznie udała się do CZP bez uprzedzenia. Na miejscu skierowano ją do punktu zgłoszeniowo-koordynacyjnego (PZK), gdzie przyjmujący ją pracownik udzielił jej ogólnych informacji dotyczących zasad działania CZP oraz możliwości uzyskania odpowiednich form pomocy. Następnie przeprowadził z Anną rozmowę dotyczącą problemów, z jakimi zgłosiła się po pomoc, dzięki czemu ustalono wstępny plan pomocy medycznej. Stan zdrowia Anny nie wymagał pilnej interwencji specjalisty, dlatego też ustalono wizytę u lekarza psychiatry za dwa dni. Dzięki tej wizycie dowiedziała się, że w przyszłości może zadzwonić do PZK i umówić się na wizytę, np. w przeciągu pół godziny od kontaktu telefonicznego lub też przyjść bez wcześniejszego umawiania się.

W PZK każdy pacjent uzyska od profesjonalisty stosowną poradę. Gdyby stan zdrowia Anny kwalifikował się jako pilny, musiałaby ona zgodnie z założeniami funkcjonowania CZP uzyskać rozpoznanie, a rozpoczęcie leczenia powinno nastąpić w ciągu 72 godzin od zgłoszenia.

PILOTAŻOWY PROGRAM CENTRÓW ZDROWIA PSYCHICZNEGO (CZP) – najczęściej zadawane pytania

PYTANIE 1

Gdzie można znaleźć wykaz podmiotów realizujących program pilotażowy CZP?

Wykaz tych podmiotów znajduje się w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego oraz w jego kolejnych wersjach zmieniających. Informacje w tym zakresie można znaleźć również na stronie internetowej Rzecznika Praw Pacjenta.

PYTANIE 2

Jaki rodzaj pomocy oferują centra zdrowia psychicznego?

Do centrum, można udać się z każdym problemem psychicznym, który nas trapi. Niezależnie czy będą to problemy osobiste związane z utratą bliskiej osoby, myśli samobójcze, trudności z pogodzeniem się z chorobą np. nowotworową, AIDS lub stwardnieniem rozsianym, czy nawet kłopoty z bezsennością i tak uzyskamy tam profesjonalną pomoc dopasowaną do naszych potrzeb. **Pomoc udzielana przez CZP jest bezpłatna.**

Centrum udziela pomocy:

- ✓ **czynnej** – obejmującej leczenie i wsparcie osób z przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi, które wymagają zapewnienia ciągłości świadczeń opieki zdrowotnej, aktywnego podtrzymywania kontaktu i wyprzedzającego rozwiązywania problemów;
- ✓ **długoterminowej** – leczenia stacjonarnego na oddziale (opieka całodobowa);
- ✓ **krótkoterminowej** – osobom z zaburzeniami epizodycznymi lub nawracającymi;
- ✓ **doraźnej** – osobom w stanach nagłych i przypadkach pilnych (nagłe, nieprzewidziane pogorszenie stanu zdrowia, wymagające podjęcia natychmiastowych czynności ratunkowych, leczniczych);
- ✓ **konsultacyjnej.**

PYTANIE 3

Kto może skorzystać z pomocy świadczonej w centrach zdrowia psychicznego?

Z pomocy CZP mogą skorzystać osoby pełnoletnie cierpiące na zaburzenia psychiczne. Również członkowie rodzin, a także bliscy i znajomi pacjentów z zaburzeniami psychicznymi. W przypadku pojawiających się pytań czy wątpliwości mogą skorzystać ze wsparcia centrum, do którego ich bliski zgłosił się po pomoc. Musimy jednak pamiętać, że centrum nie udziela świadczeń opieki zdrowotnej dzieciom i młodzieży poniżej 18 r.ż., osobom uzależnionym oraz pacjentom, wobec których zastosowano środek zabezpieczający w postaci detencji psychiatrycznej. **Z pomocy centrum mogą skorzystać także osoby, które zostały wypisane ze szpitala, w celu uzyskania wsparcia w dalszym dochodzeniu do zdrowia.**

PYTANIE 4

Czym różni się pobyt w warunkach stacjonarnych i dziennych psychiatrycznych?

Na oddziale dziennym pacjent przebywa przez kilka godzin i wraca do domu, zaś na oddziale stacjonarnym pobyt ma charakter całodobowy. W warunkach dziennych pacjent będzie miał zagwarantowane świadczenia terapeutyczne, programy terapeutyczne, niezbędne badania diagnostyczne, leki, wsparcie edukacyjno-konsultacyjne dla rodzin, bezpłatny jeden posiłek każdego dnia pobytu, natomiast w warunkach stacjonarnych dodatkowo zapewnione będą konsultacje specjalistyczne, wyroby medyczne, w tym przedmioty ortopedyczne oraz bezpłatne zakwaterowanie i wyżywienie.

PYTANIE 5

Jakie rodzaje świadczeń opieki zdrowotnej udzielane są w warunkach ambulatoryjnych?

W warunkach ambulatoryjnych pacjent będzie miał zagwarantowane świadczenia terapeutyczne, niezbędne badania diagnostyczne, leki niezbędne w stanach nagłych oraz będzie mógł skorzystać z pomocy działania punktu zgłoszeniowo-koordynacyjnego. Dodatkowo rodzina pacjenta może liczyć na wsparcie edukacyjno-konsultacyjne.

PYTANIE 6

Jak przygotować się do wizyty w centrum zdrowia psychicznego? Jakie dokumenty pacjent powinien mieć przy sobie zgłaszając się do centrum?

Wskazane jest by pacjent zgłaszający się do centrum miał przy sobie dokumentację obrazującą historię leczenia, np. karty informacyjne z dotychczasowych pobytów w szpitalu. Udając się do centrum, należy pamiętać również o zabraniu dokumentu poświadczającego tożsamość. **Warto pamiętać, że pracownicy centrum chcą nam pomóc. Nie musimy zatem nadmiernie denerwować się przed taką wizytą.**

PYTANIE 7

Co to jest punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny i jakie są jego główne zadania?

W CZP w ramach poradni zdrowia psychicznego od poniedziałku do piątku (z wyjątkiem dni ustawowo wolnych od pracy) w godzinach 8:00–18:00 działa punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny, którym zarządza tzw. koordynator opieki. Na jeden punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny powinien przypadać rejon nie większy niż 80 000 mieszkańców, dlatego też jeśli populacja jest większa, takich punktów w danym CZP może być kilka.

Główne zadania punktu zgłoszeniowo-koordynacyjnego to:

- ✓ udzielanie informacji dotyczących zasad działania CZP, możliwości uzyskania odpowiednich form pomocy, a także miejsc uzyskania świadczeń pomocy społecznej;
- ✓ przeprowadzenie wstępnej oceny potrzeb zdrowotnych osób zgłaszających się po pomoc oraz uzgodnienie wstępnego planu postępowania pomocowego;
- ✓ udzielanie możliwego wsparcia w zakresie zgłaszanych potrzeb zdrowotnych;
- ✓ uzgodnienie terminu przyjęcia i wskazanie miejsca uzyskania niezbędnej pomocy w przypadkach pilnych – nie później niż 72 godziny od zgłoszenia;
- ✓ w razie potrzeby – wskazanie miejsca uzyskania niezbędnego wsparcia z zakresu opieki społecznej;
- ✓ udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej.

Pomoc będzie udzielana w zależności od potrzeb osoby zgłaszającej się. Może przybierać formy terapii indywidualnej lub grupowej, leczenia w trybie dziennym, leczenia opartego na wizytach specjalistów w domu pacjenta, regularnych konsultacji, ale również przekazania odpowiednich informacji czy też interwencji jednorazowej. Jeśli problem zostanie oceniony jako pilny, terapia będzie musiała rozpocząć się w ciągu 72 godzin od momentu zgłoszenia.

PYTANIE 8

Co to jest przypadek pilny, w przypadku którego dostaniemy wsparcie w ciągu 72 godzin?

Jest to stan nagły, kiedy u pacjenta pojawiają się zamiary samobójcze i współistniejące objawy psychotyczne. Do przypadków pilnych zaliczyć możemy, także zaburzenia psychotyczne bez nasilenia objawów samobójczych, ale wymagające leczenia oraz myśli samobójcze bez tendencji (czyli planowania własnej śmierci).

PYTANIE 9

Gdzie można zgłosić się gdy punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny jest nieczynny?

W dni ustawowo wolne od pracy pomiędzy godziną 18.00 a 8.00 od poniedziałku do piątku stosowną pomoc można uzyskać na izbie przyjęć szpitala psychiatrycznego lub szpitala ogólnego z oddziałem psychiatrycznym. Lekarz jest dostępny całodobowo we wszystkie dni tygodnia. Taką pomoc można uzyskać również u lekarza nocnej lub świątecznej opieki zdrowotnej.

PYTANIE 10

Kto będzie rozmawiał z pacjentami w centrum zdrowia psychicznego?

W centrum, w zależności od problemu z którym przyszliśmy, rozmawiać będziemy ze specjalistą, który pomoże nam nasz problem rozwiązać i oceni czy nasz przypadek nie jest tzw. przypadkiem pilnym. Profesjonalnej pomocy, w zależności od konkretnego przypadku, udzieli psycholog, terapeuta środowiskowy, pielęgniarka środowiskowa czy też lekarz psychiatra. Specjalista odpowie na nasze pytania, skieruje do odpowiedniej instytucji bądź opracuje indywidualny plan opieki dostosowany do naszych potrzeb zdrowotnych.

PYTANIE 11

Jaką funkcję w centrach zdrowia psychicznego pełni koordynator opieki?

Funkcja koordynatora opieki w centrach zdrowia psychicznego została powołana w celu zapewnienia właściwych świadczeń opieki zdrowotnej, zgodnych z planem terapii oraz dostarczania osobom potrzebującym pomocy informacji o przysługujących świadczeniach opieki zdrowotnej w ramach centrum. Ponadto koordynator to specjalista (np. lekarz, pielęgniarka psychiatryczna, psycholog, terapeuta środowiskowy, absolwent kierunku zdrowie publiczne), który w pierwszej kolejności po dokonaniu oceny potrzeb osoby zgłaszającej się do centrum ustali wstępny plan pomocy i termin jej udzielenia (pamiętajmy, że w przypadkach pilnych pomoc udzielona będzie w ciągu 72 godzin).

PYTANIE 12**Kim jest „asystent zdrowienia”?**

Asystent zdrowienia to osoba, która sama doświadczyła kryzysu psychicznego i po odpowiednim specjalistycznym szkoleniu może zostać zatrudniona i włączona do zespołów prowadzących leczenie i wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi. Uczestniczy w spotkaniach z lekarzami i otrzymuje od nich zadania do realizacji. Asystentowi nie są przekazywane informacje objęte tajemnicą lekarską (diagnoza, terapia). Jego rolą jest towarzyszenie leczonemu pacjentowi w CZP, wspieranie go, dzielenie się własnym doświadczeniem kryzysu psychicznego i zdrowienia.

Do zakresu obowiązków/działań asystentów zdrowienia należy:

- ✓ uczestniczenie w zajęciach grupowych w charakterze obserwatora lub osoby współpracującej (np. psychoedukacja);
- ✓ współprowadzenie lub prowadzenie w parach zajęć warsztatowych/edukacyjnych;
- ✓ towarzyszenie w wyjściach indywidualnych lub grupowych;
- ✓ przeprowadzanie indywidualnych rozmów z pacjentami;
- ✓ motywowanie pacjentów do aktywności;
- ✓ dzielenie się swoimi spostrzeżeniami, refleksjami odnośnie postępów w zdrowieniu poszczególnych pacjentów z terapeutami i personelem placówki;
- ✓ uczestniczenie w zebraniach społeczności;
- ✓ organizacja czasu wolnego.

PYTANIE 13**Czy istnieje możliwość udzielania świadczeń oddziału psychiatrycznego i pomocy doraźnej poza siedzibą CZP?**

Tak. Lokalizacja oddziału i miejsce udzielania pomocy doraźnej poza obszarem CZP musi być dostępne dla pacjenta pod względem komunikacyjnym – możliwość dojazdu środkami komunikacji publicznej (autobus, bus, tramwaj, pociąg, metro). Informacje o lokalizacji tych podmiotów powinny być umieszczone na tablicy informacyjnej, ogólnodostępnej dla pacjentów CZP.

PYTANIE 14**Czy CZP współpracuje z innymi instytucjami pomocowymi?**

Tak. Są to jednostki organizacyjne pomocy społecznej (ośrodek pomocy społecznej, gminny ośrodek pomocy społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie, dom pomocy społecznej, ośrodek interwencji kryzysowej).

PYTANIE 15**Czy centrum zdrowia psychicznego może odmówić przyjęcia osoby z terenu objętego pilotażem i odesłać do innej placówki?**

Nie. Centrum odpowiada za ogół populacji z danego obszaru. Tym samym zapewnia i koordynuje opiekę nad pacjentami ze swojego regionu. Miejsce zamieszkania pacjenta będzie weryfikowane poprzez podpisanie oświadczenia o swoim miejscu zamieszkania.

PYTANIE 16**Czy pacjent ma prawo skorzystać z poradni spoza pilotażu, pomimo że jest mieszkańcem dzielnicy objętej pilotażem?**

Tak, pacjent mieszkający na terenie danego CZP ma prawo skorzystać z poradni spoza działania CZP. Rozliczenie kosztów takiej pomocy należy do tej poradni i centrum zdrowia psychicznego.

PYTANIE 17

Jak będzie wyglądać postępowanie w przypadku uzyskania informacji o osobie, która wymaga udzielenia pomocy, a nie jest to stan nagły?

W przypadku wystąpienia takiej sytuacji należy udać się do punktu zgłoszeniowo-koordynacyjnego, tam zgłaszający otrzyma stosowne informacje i wsparcie. Jedną z możliwych form pomocy jest złożenie wniosku do sądu opiekuńczego. Wniosek taki może złożyć ośrodek pomocy społecznej, małżonek, krewny w linii prostej (np. rodzic, syn, córka), rodzeństwo, przedstawiciel ustawowy lub osoba sprawująca faktyczną opiekę. Zawsze jednak w pierwszej kolejności należy podjąć rozmowę z osobą wymagającą pomocy, aby w atmosferze zaufania zachęcić ją do podjęcia leczenia.

PYTANIE 18

Czy szpital, w którym nie jest realizowany pilotaż i do którego zgłosi się pacjent z obszaru pilotażu może odmówić przyjęcia i odesłać chorego do centrum zdrowia psychicznego?

W stanie nagłym, wymagającym niezwłocznego udzielenia pomocy, szpital jest zobligowany przyjąć każdego pacjenta, bez względu na to czy zamieszkuje obszar objęty CZP, czy też nie. W sytuacji, gdy stan zdrowia nie wymaga pomocy doraźnej, zgłaszający otrzyma informacje o możliwości skorzystania z pomocy odpowiedniego pod względem miejsca zamieszkania CZP.

PYTANIE 19

Czy zakład opiekuńczo-leczniczy lub hostel dla osób z zaburzeniami psychicznymi są objęte pilotażem CZP?

Nie. Zakłady opiekuńczo-lecznicze oraz hostele nie są objęte zakresem usług świadczonych przez CZP.

PYTANIE 20

Czy pacjent mieszkający w obrębie działania CZP, który posiada skierowanie od lekarza spoza CZP może wybrać dowolną placówkę leczenia całodobowego?

Tak, pacjent ma pełną swobodę w wyborze placówki leczenia całodobowego. Szpital spoza obrębu centrum, w którym będzie przebywać pacjent z obszaru centrum, uzyska na leczenie tego pacjenta odpowiednie środki finansowe. Rozliczenie to będzie się dokonywać między tym szpitalem a podmiotem prowadzącym centrum, bez udziału pacjenta.

PYTANIE 21

Dlaczego pacjenci przyzwyczajeni od lat do swoich lekarzy psychiatrów będą zmuszeni korzystać z pomocy CZP albo z usług sektora prywatnego?

Zmiana systemu leczenia ma być tak przeprowadzana, aby nie pozbawiać osób doświadczających kryzysu lub wychodzących z niego, kontaktu z dotychczas leczącym go lekarzem czy terapeutą. Ma on przecież prawo wyboru, u kogo chce się leczyć. Centra podpisują umowy o podwykonawstwo i współpracują z istniejącymi na ich terenie poradniami. Kiedy pacjent trafi do centrum, będzie wiadomo, gdzie takiego pacjenta skierować, gdzie jest wolne miejsce i odpowiednia dla niego terapia.

PYTANIE 22

Kto i w jaki sposób nadzoruje właściwe realizowanie pilotażu centrów zdrowia psychicznego?

Pilotaż będzie nadzorowany przez Ministerstwo Zdrowia oraz Biuro ds. Pilotażu Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Ponadto po każdym roku trwania programu przygotowana zostanie ewaluacja wyników poszczególnych podmiotów prowadzących pilotaż. Na jej podstawie do programu zostaną wprowadzane ewentualne modyfikacje. Praktyczną realizację założeń psychiatrii środowiskowej bacznie obserwują również Rzecznik Praw Pacjenta, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Najwyższa Izba Kontroli.

PYTANIE 23

Na czym będą polegały i kto ma prowadzić działania edukacyjno-konsultacyjne dla rodzin pacjentów?

Edukacja i konsultacja rodzin jest częścią zwykłej praktyki klinicznej prowadzonej przez personel medyczny. Działania takie znajdują się od lat w tzw. koszyku świadczeń gwarantowanych (dla wszystkich form opieki) pilotaż nie wprowadza nowych zmian w tym zakresie.

PYTANIE 24

Czy pacjent lub rodzina pacjenta mogą nie zgodzić się na interwencję zespołu środowiskowego (domowego)? Czy obowiązują wcześniejsze zapisy polegające na wyrażeniu zgody na ten rodzaj interwencji?

Tak. Zespół Leczenia Środowiskowego jest rodzajem świadczenia dobrowolnego. Jest to forma wsparcia proponowana pacjentom niewymagającym leczenia szpitalnego. Jeśli pacjent nie wyraża zgody na wizytę domową – taka wizyta nie jest realizowana. W Zespole zatrudnione są osoby o różnych specjalnościach zawodowych: lekarze psychiatry, psycholodzy (psychoterapeuci), pielęgniarki, pracownicy socjalni, pedagodzy, terapeuci zajęciowi.

PYTANIE 25

Czy pacjenci z innych rejonów kraju (migrujący), będą mogli korzystać z usług medycznych świadczonych przez CZP?

Tak. Centra zapewniają i koordynują opiekę nad osobami na stałe zamieszkałymi na terenie, który obejmują. Nie mogą jednak odmówić pomocy osobom, które np. ze względów rodzinnych czy zawodowych zmieniły miejsce swojego zamieszkania.

PYTANIE 26

Czy osoby spoza obszaru objętego zasięgiem CZP będą mogły korzystać ze świadczeń udzielanych przez CZP?

Tak. Osoby spoza obszaru objętego zasięgiem CZP będą mogły korzystać ze świadczeń udzielanych przez centra. Trzeba jednak pamiętać, że priorytetem działania CZP jest udzielenie pomocy mieszkańcom rejonu objętego działaniem centrum. Dlatego też pacjenci spoza centrum mogą być przyjmowani, ale wtedy system funkcjonuje według zasad ogólnych czyli tak jak wyglądają przyjęcia pacjentów w innych placówkach opieki zdrowotnej.

PYTANIE 27

Czy funkcjonowanie CZP przyczyni się do zmniejszenia liczby pacjentów przebywających na oddziałach stacjonarnych?

Taki jest główny cel pilotażu – odejście od modelu azyłowego na rzecz opieki środowiskowej. Idea CZP to pomoc pacjentom na wszystkich szczeblach opieki psychiatrycznej – działania, które pozwolą pacjentom powrócić do pełnienia codziennych ról społecznych (szkoła, praca zawodowa). Nie oznacza to jednak, że całodobowe oddziały psychiatryczne zakończą swoją działalność. Będą one integralną częścią systemu pomocy psychiatrycznej, choć w mniejszym zakresie niż dotychczas.

PYTANIE 28

Jak postępować względem osób ubezwłasnowolnionych, w sytuacji braku kontaktu z ich opiekunami prawnymi?

Pilotaż nie zmienia sytuacji prawnej osób ubezwłasnowolnionych, zwłaszcza w zakresie uzyskiwania zgody na pobyt w szpitalu psychiatrycznym.

PYTANIE 29

Czy CZP ma obowiązek zapewnienia transportu sanitarnego?

Centrum w ramach swoich zadań nie ma obowiązku zapewnienia transportu. Każda osoba, która chce skorzystać z pomocy CZP powinna we własnym zakresie zorganizować sobie środek transportu z miejsca zamieszkania do odpowiedniej placówki.

PYTANIE 30

Czy osoby posiadające status studenta będą mogły skorzystać z pomocy udzielanej przez centrum zdrowia psychicznego?

Tak. Studenci będą proszeni o okazanie legitymacji studenckiej i podpisanie stosownego oświadczenia o aktualnym miejscu zamieszkania.

PYTANIE 31

Co stanie się z dokumentacją medyczną pacjenta w przypadku, gdy poradnia zdrowia psychicznego, z pomocy której korzystał nie została podwykonawcą centrum zdrowia psychicznego i w efekcie czego zakończyła swoją działalność?

Zasady przechowywania dokumentacji medycznej pacjenta przez poradnie zdrowia psychicznego, które zaprzestały swojej działalności reguluje art. 30a ust. 1–7 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. W przypadku zaprzestania wykonywania działalności leczniczej podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych przekazuje dokumentację medyczną podmiotom w sposób zapewniający zabezpieczenie jej przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub utratą oraz dostępem osób nieuprawnionych. **Dokumentację medyczną podmiotu zaprzestającego wykonywania działalności leczniczej przejmuje podmiot, który przejął jego zadania.**

Rzecznik Praw Pacjenta

Telefoniczna Informacja Pacjenta 800 190 590

Czynna pn.-pt. w godz. 8.00–18.00

www.rpp.gov.pl

kancelaria@rpp.gov.pl

Biuro ds. pilotażu Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego

Tel. 22 458 27 76

Czynne pn.-pt. w godz. 9.00–15.00

npozp.pilotaż@ipin.edu.pl